

กุฎิจีน ความแตกต่างที่ไม่แตกแยก

โดย เกษรา ชัยเหลือองอุไร

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมสวัสดิการสังคม

คำว่า กุฎิจีน บางคนอาจเข้าใจว่าเป็นขนมฝรั่ง ที่เป็นขนมโบราณเก่าแก่มีอายุร่วม 200 ปี ซึ่งมีวิวัฒนาการในการทำจากการใช้เตาอบแบบสมัยโบราณจนถึงการอบด้วยไมโครเวฟ ปัจจุบัน บางรายยังคงใช้เตาอบแบบโบราณคงความเป็นเอกลักษณ์ และใช้สูตรพิเศษที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ขนมกุฎิจีนเป็นขนมไทยที่หายจากประเทศไทยไปนานแล้ว ในอดีตประเทศไทยได้รับขนมฝรั่ง กุฎิจีนมาจากฝรั่งเศส จนมารุ่งเรืองในสมัยรัชกาลที่ 5 คุณลักษณะที่พิเศษของขนมโบราณกุฎิจีน คือ ลักษณะของเนื้อขนมที่มีความกรอบนอกนุ่มใน หวานหอม การทำขนมฝรั่งกุฎิจีนต้องอาศัย ความชำนาญและความเอาใจใส่เป็นพิเศษ แหล่งที่มีการทำขนมกุฎิจีนสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ คือบริเวณชุมชนกุฎิจีน ฝั่งธนบุรี ชุมชนแห่งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจ เจ้าของต้นตำรับเดิมที่ทำขนมในย่านนี้คือชาวโปรตุเกสที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนกุฎิจีน และทำขนมขายจนเป็นที่แพร่หลาย ปัจจุบัน คงเหลือครอบครัวที่ยังทำขนมนี้ไม่มากนัก (ข้อมูลจาก [facebook.com/khnmfrangkudicin](https://www.facebook.com/khnmfrangkudicin))

ย่านกุฎิจีน หรือกะดีจีน เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่แห่งหนึ่งของ กรุงเทพมหานคร ในบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย ชุมชนเล็ก ๆ 6 ชุมชน คือ ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนกุฎิจีน ชุมชนวัดประยูรวงศ์ ชุมชนบุปผาราม ชุมชนกุฎิขาว และชุมชนโรงคราม มีความหลากหลายทางมรดกวัฒนธรรมของ 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ อันประกอบด้วย พุทธเถรวาท พุทธมหายาน คริสต์ และมุสลิม คำว่า “กะดี” มีการพูดหรือเขียนหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะ “กะดี ” หรือ “กุฎิ” ซึ่งให้ความหมายหลากหลายแตกต่าง ชุมชนแห่งนี้นับเป็นแหล่งวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และแหล่งรายได้ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่ง เพราะชุมชนแห่งนี้ และบริเวณใกล้เคียง เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยชนหลายชาติหลายภาษาเข้ามาตั้งรกราก เช่น ชุมชนชาวจีน ฝรั่งเชื้อชาติโปรตุเกส มุสลิม ลาว และมอญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งของบ้านขุนนางเก่าสายสกุลบุญนาคน และยังมีแหล่งวัฒนธรรมที่น่าสนใจอีกมากมาย ซึ่งมีการสืบทอดและถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งขนมกุฎิจีนที่กล่าวมาข้างต้น

พื้นที่บริเวณย่านกุฎีจีนเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง ทั้งทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณี เป็นสถานที่ที่มีการกลมกลืนของผู้คนหลายเชื้อชาติหลายศาสนามาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ คนในชุมชนมีการช่วยเหลือกันเกื้อกูลกันตลอด แม้แต่เรื่องการเมืองก็ไม่มีการแบ่งแยก ชาวชุมชนจะเคารพในสิทธิส่วนบุคคลในการตัดสินใจเลือกผู้แทนไม่ก้าวท้าวกันในด้านความคิด และไม่ให้ความแตกต่างเรื่องศาสนาหรือเชื้อชาติเป็นตัวทำลายมิตรภาพ เพราะการอยู่ร่วมกันหลายศาสนาไม่ใช่ปัญหาของชุมชนนี้ ทุกคนเป็นเพื่อนกัน เป็นครอบครัวเดียวกัน และมองว่าความแตกต่างทางศาสนาไม่ใช่ความแตกต่าง (ข้อมูล ชุมชน กะตี่จีน ลงตัวในความหลากหลาย จากกรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์)

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีลักษณะเป็นพลวัตอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา กุฎีจีนก็เผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลง จากการขยายตัวเติบโตของเมือง เช่นเดียวกับที่อื่นๆ ในกรุงเทพมหานครที่ต้องการเสริมสร้างประชาคม ซึ่งเป็นการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เพราะแสดงถึงความสามารถในการผลิตใหม่ทางวัฒนธรรมที่ดึงให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริง ด้วยการเข้ามามีส่วนในการวางกฎเกณฑ์ และกติกาของสังคม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบตรวจสอบ และได้ประโยชน์จากสังคมอย่างเสมอภาค ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ส่วนการทำให้เกิดความมั่นคงที่ยั่งยืนในชุมชนนั้น รัฐต้องได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งกระบวนการสร้างประชาสังคมจะเป็นจริงได้ องค์กรชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง ในสังคมที่มีความหลากหลาย ต้องให้ประชาชนรู้สึกว่ามีคุณค่า เน้นการเคารพสิทธิของกันและกัน ใช้คนและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ ส่วนเรื่องการเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคมนั้น มิติวัฒนธรรมก็มีลักษณะเด่นอยู่ที่การแสดงออกถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการเคารพสิทธิชุมชน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาไปสู่ความเป็นพหุสังคมที่ผู้คนแตกต่างกันทั้งด้านเศรษฐกิจ ระบบการผลิต วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ ดังเช่นสังคมไทยในปัจจุบัน ยิ่งสังคมมีความหลากหลายมากขึ้นเท่าใด ยิ่งต้องเน้นในระบบคุณค่าที่เห็นคนเป็นคน และเน้นความคิดที่เคารพสิทธิของกันและกันมากยิ่งขึ้น สำหรับการปรับบทบาทการทำงานของภาครัฐ รัฐต้องเร่งสร้างความเข้าใจแบบองค์รวมโดยเชื่อมโยงมุมมองของเรื่องแหล่งวัฒนธรรมเข้ากับมิติด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบนิเวศ ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยั่งยืน เป็นต้น นอกจากนั้นรัฐควรพัฒนากระบวนการทำงานขององค์กร เชื่อมโยงไปสู่การทำงานร่วมกับองค์กรอื่นแบบพหุภาคี มององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบผู้ร่วมงาน และมีศักยภาพในการทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายที่

รัฐและชุมชนมีการกำหนดร่วมกัน ท้ายที่สุดรัฐควรส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ในด้านการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมในด้านต่างๆ และสนับสนุนให้องค์กรชุมชนมีโอกาสนในการพัฒนาตนเอง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่นๆ (ข้อมูลจากโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน : กรณีศึกษา ย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียง)

จะพบว่าความแตกต่างของวิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงในชุมชน ตัวอย่างเห็นได้จาก ชุมชนกุฎีจีน การที่ผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เพราะคนในชุมชนยอมรับความแตกต่างของกันและกันทั้งในแง่ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนา ชุมชนกุฎีจีน จึงถือเป็นต้นแบบที่ทำให้คนไทยในประเทศ ประจักษ์ว่า ความแตกต่าง เรื่องศาสนาและการเมือง ไม่ใช่สิ่งทำให้เกิดความแตกแยก หากแต่ความแตกต่าง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับ และแปรเปลี่ยนให้เป็นความแตกต่างบนความงดงามของทางวัฒนธรรม (ข้อมูลจากเอกสารสันติสุขเกิดขึ้นได้ เพราะแตกต่างอย่างเข้าใจ กรณีศึกษาชุมชนเล็ก ๆ แต่มีความหมายยิ่งใหญ่ กะตีดิจิน คลองตะเคียน ละงู) และจากการปาฐกถาพิเศษของ ท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี เรื่อง “สันติสุขเริ่มต้นที่วิถีชุมชน” เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2556 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร ท่านได้กล่าวว่าครอบครัวและชุมชน คือ 2 หน่วยที่คิดถึง “การอยู่ร่วมกัน” แต่นักธุรกิจคิดถึงเงิน นักการเมืองคิดถึงอำนาจ นักวิชาการคิดถึงความรู้ ชุมชนคือวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนและธรรมชาติ แม้แตกต่างกันก็อยู่ร่วมกันจึงตกลงได้ง่ายเป็นธรรมชาติของชุมชน วิถีชุมชนมีมากกว่า 10,000 ปี อยู่กันได้เพราะมีสมดุล แต่แตกเพราะ 3 อย่าง คือ อำนาจรัฐ อำนาจเงิน อำนาจความรู้การศึกษาที่ทั้งวิถีชุมชนเอาวิชาจากฝรั่งเป็นตัวตน